

3. Проспект емісії звичайних іпотечних облігацій серії «А» Публічного акціонерного товариства «Агентство з рефінансування житлових кредитів» [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http://www.re-finance.com.ua/files/Debutnyy %20vypusk %20covered %20bonds.pdf](http://www.re-finance.com.ua/files/Debutnyy%20vypusk%20covered%20bonds.pdf)
4. Річний звіт НКЦПФР за 2012 рік. Інновації для розвитку країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1370875350.pdf
5. Річний звіт НКЦПФР за 2013 рік. Рух ринку цінних паперів України до світових стандартів задля економічного зростання держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1402491205.pdf

МЕЛЬНИК О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри цивільного права

ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО ДИТИНИ НА СПІЛКУВАННЯ З РОДИЧАМИ ТА ЧЛЕНАМИ СІМ'Ї ПРИ УСИНОВЛЕННІ

Належне кожній дитині особисте немайнове право на спілкування з родичами та членами сім'ї набуває особливого змістовного наповнення у випадку її усиновлення. І. Г. Король вважає, що право дитини на спілкування містить наступні правомочності: а) на постійні чи періодичні контакти дитини з батьками чи іншими близькими родичами, б) вимагати виконання обов'язку спілкування від батьків та інших родичів, в) звернення в орган опіки і піклування чи суд за захистом права на спілкування [1, с. 16]. Однак, чинним законодавством дитина не завжди наділена усіма даними правомочностями. Право дитини на спілкування прямо закріплюється у ст. 153 СК України, згідно з якою мати, батько та дитина мають право на безперешкодне спілкування між собою, крім випадків, коли таке право обмежене законом. Відповідно до чинного законодавства, усиновлювачі набувають правового статусу батьків дитини, а значить і відповідні права спілкування. Здійснюється далі право шляхом безперешкодних зустрічей, спільного проведення часу, спільних занять, вільного обміну думками, знаннями, навичками, листування, телефонних розмов тощо. У даному випадку дитина наділена активним особистим немайновим правом відносно спілкування з батьками, тобто її праву протистоїть обов'язок батьків, і дитина може вимагати його виконання. Л. Е. Чічерова висловлює думку, що право батьків на спілкування зі своєю дитиною є складовою частиною права на виховання дітей [2, с. 2]. На нашу думку, це не зовсім так, з огляду на співвідношення понять: виховання здійснюється не лише за допомогою

спілкування, а спілкування не обов'язково здійснює виховання. Саме тому ми вважаємо, що дані права тісно пов'язані у рамках фактичних сімейно-родинних особистих немайнових прав дитини при усиновленні, однак все ж є окремими, самостійними правами дитини.

Також СК України передбачає можливість спілкування дитини з іншими родичами та членами сім'ї. Так, ст. 257 СК України надає право бабі, діду, прабабі, прадіду спілкуватися з онуками та правнуками. Як помітно з формулювання статті, правом спілкування наділяються перераховані родичі, а не дитина. Це означає, що вони можуть здійснювати дане своє право спілкування або не здійснювати за власним бажанням, а дитина не може вимагати відповідної реалізації.

Згідно зі ст. 259 СК України брати та сестри мають право на спілкування. Зміст статті вказує на те, що кожен з братів і сестер наділений правом спілкування з іншими, а значить може вимагати здійснення даного права та/або усунення перешкод у реалізації цього права. Крім того, для посилення гарантій права братів і сестер на спілкування встановлено обов'язок осіб, з якими проживають неповнолітні брати та сестри, сприяти їх спілкуванню. Слід нагадати також, що відповідно до ч. 1 ст. 18 СК України кожен учасник сімейних правовідносин, який досяг 14 років, має право на безпосереднє звернення до суду за захистом свого права або інтересу.

Право на спілкування також регулюється і на міжнародному рівні, але зі своїми особливостями. Наприклад, у Конвенції про контакт з дітьми [3] вживається термін «контакт», під яким мається на увазі перебування дитини протягом обмеженого періоду разом з батьками, а також з іншими особами, що мають сімейні зв'язки з дитиною і з якими вона зазвичай не проживає, чи зустріч з зазначеними особами, будь-яке спілкування чи надання інформації таким особам про дитину або дитині про таких осіб [4, с. 41].

Право усиновленої дитини на спілкування зі своїми родичами та членами сім'ї набуває інших відтінків при апалізі його крізь призму концепції відкритого усиновлення, яке передбачає можливість підтримки зв'язків усиновленої дитини зі своєю біологічною сім'єю чи окремими родичами. О. О. Татарінцева вказує на загальну світову тенденцію розширення права дитини на спілкування з кровноспорідненою сім'єю [5, с. 76]. В Англії, якщо судом встановлено, що спілкування усиновленої дитини з її кровними родичами приносить їй користь, суд може винести наказ про контакти навіть проти бажання усиновлювачів [5, с. 77]. У науковій літературі з питань усиновлення все частіше зустрічаються пропозиції запровадження відкритого підходу до усиновлення, наприклад, право усиновленої дитини зустрічатись зі своїми батьками, позбавленими батьківських прав, право спілкуватися зі своїми батьками та родичами за винятком випадків, коли це суперечить найвищим інтересам дитини. Вітчизняне законодавство

має окремі положення, що узгоджуються з концепцією відкритого усиновлення. Так, до них відносяться питання спілкування зі своїми рідними братами та сестрами, а також надання права родичам дитини зі сторони одного з батьків, який помер чи визнаний недієздатним, зберегти з дитиною правовий зв'язок при її усиновленні вітчимою чи мачухою (ст. 232 СК України). Однак, у деяких інших країнах відкритість усиновлення набуває значно більш виразних форм. Наприклад, в Англії, якщо продовження контакту з родичами дитини відповідає її інтересам, усиновлювач може укласти із агентством угоду про контакти з родичами дитини чи рідними братами та сестрами, які проживають окремо. У цьому контексті під родичами розуміють і батьків дитини, котрі розглядаються з метою отримання від них матеріального утримання для дитини, але не в якості батьків, що наділені правами і обов'язками по відношенню до неї. При цьому бажанню дитини спілкуватися зі своїми родичами, якщо це не суперечить її інтересам, теж приділяється велика увага [6, с. 88].

Оцінки науковців з цього приводу різні. Наприклад, Н. С. Шеретнева переконана, що роздвоєність прав і обов'язків усиновленої дитини між її колишньою сім'єю та сім'єю усиновлювачів не відповідає інтересам дитини [7, с. 136]. Дане питання тісно пов'язане з проблематикою таємниці усиновлення та реалізацією права на інформацію про своє походження. Вважасмо, що право усиновленої дитини на спілкування з родичами та членами сім'ї розповсюджується не лише на усиновлювачів та членів їхньої сім'ї, але й також на генетичних родичів дитини, що вказує на органічний зв'язок даного права з правом дитини знати своє походження.

Список використаних джерел

1. Король И. Г. Личные неимущественные права ребенка : автореф. дис. на соискание науч. степ. канд. юрид. наук спец. 12.00.03 – гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право / И. Г. Король. – М., 2008. – 26 с.
2. Чичерова Л. Е. Семейно-правовая ответственность в семейном праве / Л. Е. Чичерова // Семейное и жилищное право. – 2005. – № 1. – С. 2–5.
3. Кошвенія про контакт з дітьми від 15.05.2003 року // Офіційний вісник України. – 2007. – № 91. – Ст. 92.
4. Мирошченко В. Застосування норм міжнародного законодавства у сімейному законодавстві України. Шляхи удосконалення законодавства України з питань міжнародного усиновлення / В. Мирошченко // Нотаріат для Вас. – 2012. – № 6. – С. 39–44.
5. Татаринцева Е. А. Правовые последствия усыновления для ребенка по законодательству Российской Федерации, Англии и США / Е. А. Татаринцева // Право и политика. – 2012. – № 1. – С. 68–78.
6. Татаринцева Е. А. Усыновление по английскому праву / Е. А. Татаринцева // Государство и право. – 2007. – № 10. – С. 85–92.